

Aan Minister BZK
Van Programma verkiezingen

nota

kamerbrief uitkomsten onderzoek opkomst
gemeenteraadsverkiezingen 2022

TER ONDERTEKENING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2022-0000532968

Datum
7 oktober 2022

Opgesteld door

Samengewerkt met

Bijlage(n)
3

Aanleiding

Het eindrapport over het onderzoek naar de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen 2022 is opgeleverd (als bijlage toegevoegd). Met bijgevoegde brief kunt u de Tweede Kamer nog voor de begrotingsbehandeling informeren over de uitkomsten van het onderzoek.

De passage over het burgerschapsonderwijs is afgestemd met het ministerie van OCW.

Geadviseerd besluit

Instemmen met de brief en ondertekenen voor verzending. Verzending is voorzien op maandag 10 oktober gelijktijdig met de kabinetsreactie op de Atlas Afgehaakt Nederland.

Kern

- De opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022 was lager dan ooit bij gemeenteraadsverkiezingen. Toch is er bij nadere beschouwing geen sprake van een unieke situatie, ondanks bijzondere omstandigheden zoals de coronacrisis en de oorlog in de Oekraïne.
- Sinds de afschaffing van de opkomstplicht in 1970 is er een verschil in opkomst tussen de TK en GR-verkiezingen, en die voor de GR-verkiezingen daalt sinds 1970 geleidelijk. In internationaal vergelijkend perspectief lijkt deze in Nederland laag.
- Niet-stemmers zijn geen uniforme groep, er zijn veel verschillende redenen voor kiezers om niet te stemmen. Er zijn kiezers die nooit stemmen, maar er zijn ook kiezers die alleen bij bepaalde verkiezingen niet stemmen. Onder de toelichting vindt u samenvatting van het rapport.
- Voorgesteld wordt om het rapport nog voor de begrotingsbehandeling aan te bieden aan de Kamer met een aanbiedingsbrief die ingaat op aanleiding, onderzoeksuitkomst en appreciatie. Met de appreciatie sluit u zoveel mogelijk aan bij de kabinetsreactie op de Atlas Afgehaakt Nederland.
- Kern van de brief:
 - De lage opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen is een structureel probleem en niet typerend voor deze verkiezingen. De trend van de lage opkomst is nadrukkelijk een reden tot zorg.

- Het legt ook een belangrijke taak op de volksvertegenwoordigers om ook de belangen te vertegenwoordigen van de inwoners die niet zijn gaan stemmen.
- De redenen om niet te stemmen zijn veelzijdig, uit het onderzoek komt een gemêleerd beeld naar voren. Er zijn kiezers die nooit stemmen, maar er zijn ook kiezers die alleen bij sommige verkiezingen niet stemmen (situationele niet-stemmers). Niet stemmers zijn dus niet altijd afgehaakt. U benadrukt dit in de brief.
- De grote hoeveelheid aan redenen om niet te stemmen laten zien dat er ook niet een ideale oplossing is om de opkomst te verhogen. Het gaat daarbij vooral over een betere relatie tussen kiesgerechtigden en de politiek/overheid en maar ten dele over het verkiezingsproces.
- U merkt op dat dit een blijvende inspanning vraagt van politiek en overheid waarbij landelijke en lokale overheid laten zien wat de overheid voor inwoners kan betekenen wanneer dat ook echt nodig is. U verwijst voor de vraag hoe te werken aan herstel van vertrouwen ook mede naar de kabinetsreactie op de Atlas Afgehaakt Nederland.
- Bij de suggesties waar de onderzoekers ingaan op het verkiezingsproces plaatst u een algemene kanttekening bij de wenselijkheid van de gesuggereerde mogelijke maatregelen voor het verkiezingsproces en het opkomstverhogende effect daarvan. U benadrukt in de komende communicatiecampagne aandacht te willen hebben voor het belang van de PS/WS verkiezingen.
- U wijst tot slot op het belang van burgerschapsonderwijs en sluit aan bij de aandacht die de ministers van OCW en voor PVO hebben voor burgerschapsonderwijs en de inzet van ProDemos.

Onze referentie
2022-0000532968

Datum
7 oktober 2022

Toelichting

Opzet onderzoek

Het onderzoek naar de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen is uitgevoerd als verdieping op het Lokaal Kiezersonderzoek (LKO). Het LKO wordt uitgevoerd door de Stichting Kiezersonderzoek Nederland (SKON)¹. De onderzoekers hebben opkomst in het rapport vanuit meerdere invalshoeken gezien. In verschillende hoofdstukken gaan zij in op verschillende aspecten:

- Het rapport bevat een analyse van bestaande literatuur over opkomst en de verschillende visies op representatie en het belang van een hoge opkomst.
- Er is een meerjarige analyse gedaan op de resultaten van het Lokaal Kiezersonderzoek en voorgaande edities op dit punt
- Er heeft een verdieping plaatsgevonden voor de opkomst in 2022
- Er is aanvullend kwalitatief onderzoek gedaan naar de achterblijvende opkomst in enkele wijken.

De rapportage bevat ook algehele duiding van het fenomeen van (structureel of situationeel) niet-stemmen.

¹ Het SKON is een samenwerkingsverband tussen onderzoekers van verschillende Nederlandse universiteiten, waaronder de Universiteit Twente en de Universiteit Utrecht die de huidige editie leiden, het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Samenvatting opkomstonderzoek:

Onze referentie
2022-0000532968

Datum
7 oktober 2022

Inleiding en intermezzo: Is lage opkomst een probleem?

- De opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 waren lager dan ooit. Slechts 51% van de kiesgerechtigden ging naar de stembus. Daar leven zorgen over.
- Er zijn zorgen dat een lage opkomst een verzwakking van democratische legitimiteit van het gemeentebestuur, ongelijkheid in representatie en lokaal burgerschap in verval betekent;
- Een hoge(re) opkomst wordt echter betwist als graadmeter van een goede democratie. Dat hangt af van de opvattingen over democratische legitimiteit, representatie en burgerschap. Mede in dat licht is het de vraag of democratische legitimiteit, ongelijkheid in representatie en goed burgerschap altijd gediend zijn met een hogere opkomst;
- Het ligt daarom meer voor de hand om de achterliggende zorgen als gebrek aan politiek vertrouwen onder bepaalde stemmers én niet-stemmers, ongelijkheid in representatie en lokaal burgerschap (weten hoe iemand invloed kan uitoefenen in diens gemeente) aan te pakken dan de hoogte van opkomst.

Hoofdstuk 2: Wat we weten over opkomst en niet-stemmen

- In onderzoek wordt een onderscheid gemaakt tussen verklarende factoren van de opkomst, een kenmerk van verkiezingen (macro-niveau), en van niet-stemmen, een kenmerk van kiesgerechtigde inwoners (microniveau).
- Factoren die in veel onderzoek van belang blijken bij de opkomst bij lokale verkiezingen zijn populatiestabiliteit, opkomstplicht, gemeentegrootte, het aandeel minderheden in de gemeente, het combineren van verkiezingen en (in mindere mate) spanning in de verkiezingsstrijd en campagne-uitgaven.
- Factoren die verklaren of iemand wel of niet gaat stemmen (individueel niveau) hebben te maken met iemands hulpbronnen (o.a. opleidingsniveau), socialisatie, blootstelling aan campagnes en media-aandacht, gepercipieerd belang van de verkiezingen, gewoonte, een gevoel van burgerplicht, politieke interesse en zelfvertrouwen.
- Deze factoren kunnen helpen om te begrijpen waarom de opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen structureel lager ligt dan bij Tweede Kamerverkiezingen, waarom de opkomst verder is gedaald en waarom er verschillen zijn tussen gemeenten.

Hoofdstuk 3: Gebruikelijke verklaringen voor niet-stemmen en de gemeenteraadsverkiezingen van 2022

- De kans op niet-stemmen was groter voor jongeren en voor inwoners met een meer praktische opleiding, een huurwoning of een migratieachtergrond. Verschillen in de stemkansen voor deze groepen vallen deels te verklaren door de beschikbaarheid van informatie over de campagne (mobilisatie), de ervaren relevantie van het gemeentebestuur (rationeel-keuze model), en door psychologische factoren zoals de mate van lokaal politiek vertrouwen, regionale binding en interesse in de lokale politiek.
- Onbekendheid met de campagne, een laag politiek zelfvertrouwen, politiek wantrouwen, een gebrek aan lokale verbinding en weinig/geen interesse in de lokale politiek in combinatie met het feit dat veel mensen

het ontzettend moeilijk vinden om een keuze te maken tussen partijen blijken constante verklaringen voor niet stemmen, wanneer we de stemkansen in 2022 vergelijken met die in 2018. Wel speelt dit jaar de beschikbaarheid van informatie bij kiezers (dat ze zich laten informeren) een grotere rol, en werd in 2022 de stemkans op een andere manier bepaald door de ervaren daadkracht van het gemeentebestuur. Wie in 2018 positief was over de daadkracht van het bestuur van zijn/haar gemeente, bleef in 2018 eerder thuis. Wie daarentegen ontevreden was, begaf zich eerder naar de stembus. In 2022 was dit juist het tegenovergestelde: meer tevredenheid met het gemeentebestuur zorgde ervoor dat mensen minder snel thuisbleven. Wel is het effect van de ervaren daadkracht op niet-stemmen in 2022 slechts de helft van wat het in 2018 was.

- Van de kiezers die bij de Tweede Kamerverkiezingen gingen stemmen, bleef ruim een derde thuis bij de gemeenteraadsverkiezingen. Dit lokaal niet-stemmen hing vooral samen met geslacht, migratieachtergrond en vertrouwen in het lokaal bestuur.
- Gekeken naar de politieke opvattingen van stemmers en niet-stemmers zijn er overeenkomsten, maar ook duidelijke verschillen met name op het gebied van cultuurbeleid, het opvangen van vluchtelingen en de veiligheid in de gemeente. Uit het onderzoek komt naar voren dat een lage verkiezingsopkomst enige politieke vertekening oplevert: opvattingen over vooral veiligheid, cultuur en vluchtelingenopvang worden hierdoor minder goed gehoord. De onderzoekers stellen daarom dat de lage opkomst daardoor het democratische ideaal van gelijke representatie zou kunnen ondermijnen.

Hoofdstuk 4: Verschillende groepen kiesgerechtigden uitgelicht

- Er zijn bepaalde groepen kiesgerechtigden waar het percentage niet-stemmers bij de gemeenteraadsverkiezingen beduidend hoger ligt, met name onder vrouwen, jongeren, inwoners met een praktische opleiding, Nederlanders met een migratieachtergrond en inwoners van zeer stedelijke gemeenten. Geen vertrouwen in de lokale politiek wordt vaker als beweegreden genoemd door mensen met een praktische opleiding. Mensen met een meer theoretische opleiding stemmen vaker uit principe niet. Vrouwen en mensen met een theoretische opleiding noemen vaker hun tevredenheid met het gemeentebestuur als reden om niet te gaan stemmen.

Verdiepend:

- Vrouwen stemden afgelopen gemeenteraadverkiezingen minder dan mannen. Door een structurele 'genderkloof' is er sprake van verminderde participatie van vrouwen in alle onderdelen van het politieke proces, waaronder opkomst bij verkiezingen. De onderzoekers die in het rapport op de opkomst onder vrouwen ingaan, nemen het standpunt in dat het aandeel vrouwen in het hele politieke stelsel flink omhoog moet. Zij stellen een combinatie van interventies voor, zoals streefcijfers of quota in combinatie met aanpassingen op de politieke werkvloer. Door nieuwe en diverse voorbeelden voor vrouwen op alle niveaus zal een bredere groep meisjes en jonge vrouwen zich meer gaan identificeren met politiek.
- Bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 bracht 69 procent van de jongeren onder de 25 jaar een stem uit, maar bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 was dat percentage slechts 36

Onze referentie

2022-0000532968

Datum

7 oktober 2022

procent. Veel jongeren raken eerst in landelijke politiek geïnteresseerd en pas op latere leeftijd in lokale politiek. Over de opkomst onder jongeren bij de gemeenteraadsverkiezingen vragen de onderzoekers aandacht voor de participatiekloof tussen praktisch en theoretisch opgeleide jongeren. Slechts 24% van de jongeren met alleen een VMBO-diploma bracht een stem uit op 16 maart tegenover 42% van de jongeren met een hoger opleidingsniveau. Deze opleidingskloof is, evenals bij landelijke verkiezingen, veel groter dan onder oudere kiezers⁷. Opleiding hangt sterk samen met lokaal politiek zelfvertrouwen en politieke interesse, wat een mogelijke verklaring biedt voor de verschillen in opkomst tussen inwoners met een theoretische en praktische opleiding bij de gemeenteraadsverkiezingen. Deze opkomstverschillen zijn zorgelijk, want inwoners met verschillende opleidingen hebben ook op het lokale niveau andere beleidsvoorkeuren. Er bestaat een groot risico dat de huidige opleidingskloof in politieke vertegenwoordiging nog verder zal toenemen als gevolg van generationele vervanging. Om dit te voorkomen zijn structurele oplossingen nodig, zoals een versterking van het burgerschapsonderwijs op VMBO- en MBO-scholen.

- De opkomst onder kiesgerechtigden met een migratieachtergrond was tijdens de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen lager dan de opkomst onder kiesgerechtigden zonder die afkomst. Op gemeentelijk niveau zien we een significante negatieve correlatie tussen percentage bewoners met een migratieachtergrond en de plaatselijke opkomst. Een belangrijke oorzaak van deze lage opkomst lijkt een gebrek aan politieke kennis en vertrouwen onder deze groep kiesgerechtigden te zijn. De onderzoekers merken hierbij op dat aangezien er zoveel factoren een rol spelen bij de lagere opkomst onder kiesgerechtigden met een migratieachtergrond het niet eenvoudig is daar op korte termijn verandering in aan te brengen.
- Zo'n 400.000 van de 13,6 miljoen kiesgerechtigde inwoners bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 had geen Nederlandse nationaliteit. Het gaat dan vooral om Polen, maar ook Duitsers, Italianen en Belgen. In sommige gemeenten maken zij een aanzienlijk deel van het electoraat uit. Er zijn aanwijzingen dat zij minder stemmen. Gebrek aan interesse, beperkte lokale binding en een taalbarrière lijken daaraan bij te dragen.
- De opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen 2022 was vooral laag in meer-stedelijke gemeenten, maar ook in enkele (minder-stedelijke) gemeenten met een groter aandeel praktisch opgeleiden en in gemeenten waar gezondheidsproblemen en eenzaamheid vaker voorkomen. De lage opkomst in meer-stedelijke gemeenten wordt mogelijk verklaard door een relatief hoog niveau van politiek cynisme, een laag oordeel over het functioneren van de gemeenteraad en een relatief lage verbondenheid met de woonplaats onder stedelingen. Inwoners van weinig- en niet-stedelijke gemeenten staan minder cynisch tegenover de lokale politiek en functioneren gemeenteraad dan inwoners (middel)grote steden. Dit is een opvallend verschil met opvattingen over de landelijke politiek.

Hoofdstuk 5: Bijzondere omstandigheden in 2022?

- Uit het onderzoek blijkt geen direct effect van de oorlog in Oekraïne op de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen. Oekraïne speelt niet in de motieven van thuisblijvers.
- In 2022 is er wel minder landelijke media-aandacht voor de gemeenteraadsverkiezingen – mogelijk als gevolg van de oorlog in

Onze referentie
2022-0000532968

Datum
7 oktober 2022

Oekraïne. De bekendheid met en interesse in de gemeentepolitiek was in 2022 echter niet lager dan in 2018. De onderzoekers concluderen dat burgers wel een redelijk idee hadden van hoe het er in hun gemeente aan toe gaat.

Onze referentie
2022-0000532968
Datum
7 oktober 2022

- In vergelijking met 2018 concluderen de onderzoekers dat de contacten tussen burgers en de gemeenteraad iets zijn toegenomen, net als de tevredenheid met het functioneren van de gemeenteraadsleden en de ervaren invloed van het gemeentebestuur op het dagelijks leven. De coronapandemie heeft niet geleid tot een minder zichtbaar gemeentebestuur in de ogen van burgers.
- Het vertrouwen in de politiek is in 2022 iets lager dan in 2018, maar verschilt weinig ten opzichte van 2016. De mate van politiek vertrouwen was dit jaar niet doorslaggevend voor de opkomst dan eerdere jaren. Wel geven meer Nederlanders aan niet te weten hoeveel vertrouwen ze hebben in de lokale politieke instituties.
- Veelgenoemde redenen die niet-stemmers zelf noemen om thuis te blijven zijn praktisch (geen tijd, op vakantie) of gaan over een gebrek aan vertrouwen (m.n. in de politiek in het algemeen), over een gebrek aan interesse in en kennis, en over het feit dat ze niet wisten waarop ze moesten stemmen.
- Corona lijkt een kleine rol te spelen, en dan vooral de coronabesmettingen op het moment van de verkiezingen zelf. Een kleine groep mensen gaf aan dat ze vanwege een coronabesmetting niet konden stemmen. Daarom concluderen de onderzoekers dat corona de opkomst misschien wat heeft gedempt. (NB uit onderzoek van Ipsos onder kiezers blijkt dat bijna een op de tien niet-stemmers niet ging stemmen vanwege corona, het ging hierbij echter om meer factoren dan alleen het 'hebben van corona' maar ook bijvoorbeeld 'geen risico willen lopen').
- Over het algemeen blijkt de interesse in de gemeenteraadsverkiezingen gering, en de kosten van het stemmen (tijd maken, je verdiepen in lokale partijen die erg op elkaar lijken) voor veel mensen te hoog.
- Ongeveer een kwart van de niet-stemmers kan niet aangeven wat er moet veranderen om mensen zoals zij weer naar de stembus te krijgen. Niet-stemmers die wel suggesties doen, denken dat een andere opstelling van de (lokale) politiek en een betere informatievoorziening kan helpen. Politici en partijen zouden daadkrachtig en eerlijk moeten zijn, en luisteren naar de bevolking, Het belang van de gemeente en het stemmen zou meer nadruk verdienen, en de standpunten en verschillen tussen partijen moeten duidelijker.

Hoofdstuk 6: Kwalitatief onderzoek naar motieven van niet-stemmers

- De motieven van niet-stemmers in vijf onderzochte gemeenten zijn divers en gelaagd. Als we uitzoomen, zien we drie motieven die in alle gemeenten voorkomen: (1) wantrouwen richting de politiek, in verschillende gradaties, (2) geen belangstelling voor de (lokale) politiek, (3) het gevoel in bepaalde dorpen, stadsdelen of wijken niet gezien te worden door lokale politici. Termen als 'boos' en 'afgehaakt' zijn niet precies genoeg om niet-stemmers te omschrijven. Onder nietstemmers komen allerlei gevoelens voor over de (lokale) politiek, zoals onverschilligheid, tevredenheid, berusting, boosheid, teleurstelling, machteloosheid, cynisme en argwaan. Sommige niet-stemmers zijn actief in lokaal vrijwilligerswerk en vinden dát de manier om iets voor stad, dorp

of buurt te betekenen; hen 'afgehaakt' noemen doet geen recht aan hun maatschappelijke participatie.

- Veel stemmers zeggen te snappen dat niet-stemmers geen vertrouwen (meer) hebben in de politiek, en delen tot op zekere hoogte de mening dat het 'toch niet uitmaakt' en dat 'politici toch doen waar ze zin in hebben'. Sommige stemmers maken zich zorgen over de lage opkomst, maar ze nemen dit de lokale politiek meer kwalijk dan hun niet-stemmende dorps- of stadgenoten.
- Bewoners en lokale sleutelfiguren zijn het erover eens: 'de politiek is aan zet' om de opkomstcijfers bij de gemeenteraadsverkiezingen te verbeteren. De belangrijkste aanbevelingen zijn: (1) laat als lokale politicus je gezicht vaker zien en luister écht naar bewoners, (2) maak als lokale politicus je beloftes concreet en kom ze na, (3) benut de rol van intermediairs, die een schakel zijn tussen bewoners en lokale politici, (4) investeer in het politieke bewustzijn en vertrouwen van jongeren.

Onze referentie
2022-0000532968

Datum
7 oktober 2022

Hoofdstuk 7: Het antwoord op een lage opkomst: naar een grotere betrokkenheid van politici en kiezers

- De onderzoekers beschrijven verschillende maatregelen die de opkomst zouden kunnen verhogen in theorie, maar merken daarbij ook problemen op in de haalbaarheid daarvan. Voorbeelden hiervan zijn het herinvoeren van de opkomstplicht, een ander moment van stemmen, internetstemmen of briefstemmen. Hiernaast behandelen de onderzoekers verschillende vormen van campagnevoeren.
- Zaken als politiek wantrouwen en, zeker op lokaal niveau, desinteresse, zijn volgens de onderzoekers enkele van de meest prominente problemen die moeten worden aangepakt. De onderzoekers merken hierover op dat dit niet met een betere vierjaarlijkse verkiezingscampagne kan worden gedaan, maar dat daarvoor grotere inspanningen nodig zijn. Niet alleen van lokale politici, maar zeker ook van de landelijke. De onderzoekers stellen: *beter dan het streven naar een hogere opkomst als doel is het streven naar een betere relatie tussen kiesgerechtigden en de politiek. Dat zal ook de opkomst verbeteren.*
- De onderzoekers stellen dat er waarschijnlijk winst te behalen valt door campagnes te richten op specifieke groepen en hun redenen om niet te stemmen. Hoewel de opkomst bevorderen onder specifieke groepen politiek gevoelig ligt (de verkiezingsuitslag kan ermee worden beïnvloed) beargumenteren de onderzoekers dat de achterblijvende representatie van sommige groepen een punt van zorg is die opkomstbevordering onder die groepen zou legitimeren.
- Onder de niet-stemmers bij de gemeenteraadsverkiezingen bevinden zich *relatief* meer mensen die weinig interesse hebben en onder die van de niet-stemmers bij de Provinciale Statenverkiezingen relatief meer mensen die niet weten wat de provincie doet en daarom de relevantie voor het uitbrengen van een stem niet zien. Meer aandacht voor waarom mensen bij een specifieke verkiezing niet stemmen, en ook waarom onder een specifieke doelgroep de opkomst laag is, kan helpen in het verbeteren van de campagne en de opkomst.

Hoofdstuk 8: Lage(re) opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen: een hardnekkige kwestie

- Dat slechts de helft van de inwoners stemt bij gemeenteraadsverkiezingen komt door een combinatie van factoren: naast praktische overwegingen om thuis te blijven, zijn er twijfels over het belang van de bestuurslaag en de verkiezingen, de lokale politieke betrokkenheid is laag, net als het vertrouwen in de (lokale) politiek en mensen vinden het moeilijk om een keuze te maken. Jongeren, mensen met een praktische opleiding en mensen met een migratieachtergrond blijven vaker dan gemiddeld thuis. Deze verklaring voor een lage opkomst is niet nieuw en zagen we bij eerdere (lokale) verkiezingen ook;
- De lagere opkomst in 2022 is in commentaren vaak in verband gebracht met de coronacrisis, de oorlog in Oekraïne en het lage vertrouwen. Laag vertrouwen speelt een rol, maar die lijkt in 2022 niet groter dan eerder. Niet-stemmers noemen de oorlog zelf niet als reden om thuis te blijven. Wel kan coronacrisis tot minder informatie onder inwoners over de verkiezingen hebben geleid. Daarnaast geven sommigen aan dat een coronabesmetting hen thuis hield;
- De lage opkomst is reden tot zorg, onder meer omdat het een signaal is dat sommige groepen zich niet gehoord voelen, het kan leiden tot ongelijkheid in ervaren en feitelijke vertegenwoordiging, en inwoners bij gebrek aan informatie over gemeentepolitiek moeilijk een keuze kunnen maken om te gaan stemmen;
- Een lage opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen is een hardnekkige kwestie: de opkomst is al decennialang laag en eenvoudige oplossingen zijn er niet. Bovendien betekent een hogere opkomst niet zonder meer hogere democratische legitimiteit, ongelijke representatie, en beter geïnformeerde burgers. Naar aanleiding van de lage opkomst zouden daarom achterliggende zorgen zoals gebrek aan vertrouwen, ongelijke representatie en geïnformeerd lokaal burgerschap moeten worden aangepakt.

Onze referentie
2022-0000532968
Datum
7 oktober 2022

Politieke context

Op verzoek van de vaste commissie voor binnenlandse zaken² voegt u bij deze brief een overzicht per gemeente van het aantal inwoners, aantal raadszetels, aantal inwoners per raadszetel en de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen van 14, 15 en 16 maart jl. Mogelijke achtergrond van het verzoek naar deze aantallen is de hypothese dat bij gemeenten waar het aantal inwoners per raadszetel hoog is de opkomst juist lager wordt. In het opkomstonderzoek trekken de onderzoekers geen conclusie over het verband tussen het aantal raadszetels en de opkomst. Hierover stellen de onderzoekers het volgende:

p.19: Er zijn ook allerlei andere institutionele verklaringen onder de loep genomen, zoals het kiesstelsel, een verkozen burgemeester, het aantal verkiezingen in bepaalde tijd, de periode sinds de invoering van algemeen kiesrecht, de hoogte van de kiesdrempel, de kiesgerechtigde leeftijd, de grootte van de gemeenteraad en de lokale autonomie van gemeenten. Het is echter lastiger om daar stellige uitspraken over te doen. Soms omdat er maar een beperkt aantal studies naar gedaan is. In andere gevallen omdat er in de vele studies wel en dan weer geen impact te zien is; of maar heel beperkte invloed.

² Kamerstukken II 2021/22, 35165, nr. 49

Communicatie

Communicatie over de brief over de opkomst zal worden betrokken bij de kabinetsreactie over de Atlas Afgehaakt Nederland die naar verwachting op maandag 10 oktober wordt verzonden.

Onze referentie

2022-0000532968

Datum

7 oktober 2022

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Brief aan Tweede Kamer over opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen 2022	
2	Rapport LKO over opkomst GR22	
3	Overzicht aantallen raadszetels, inwoners en opkomst bij GR22	